

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті наведено основні принципи та проблеми організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах під час підготовки майбутніх педагогів початкових класів. Метою статті було проаналізувати стан і перспективи організації фізичного виховання студентів факультетів початкового навчання у процесі підготовки до викладання фізичної культури в школі. Встановлено, що освітня спрямованість навчання майбутніх учителів початкових класів з фізичної культури потребує суттєвого коригування з урахуванням сучасних вимог вищої школи.

Ключові слова: початкова школа, студентки, фізичне виховання, фізична культура.

Постановка проблеми. В умовах удосконалення національної системи вищої освіти підготовка майбутніх учителів початкових класів вимагає нових підходів до реалізації навчального процесу з фізичного виховання, що актуалізує пошук і розробку ефективних шляхів формування в них професійних знань, умінь і навичок викладання предмета «Фізична культура».

Формування майбутнього педагога – це підготовка до вирішення різноманітних педагогічних завдань, що становлять зміст професійної діяльності. Усвідомлення студентами власної майбутньої професії як процесу вирішення педагогічних завдань багато в чому визначатиме успіх навчального процесу [3].

Майбутній учитель є реалізатором державної політики щодо розвитку й формування майбутнього покоління, тому йому необхідно приділяти якомога більше уваги. Від підготовки вчителя залежить його професіоналізм і якість трудової діяльності, а це не що інше як кінцевий результат формування й розвитку молодого особистості, тому на сучасному етапі розвитку національної системи педагогічної освіти зростають вимоги до підготовки вчителя [2].

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз науково-методичної літератури показав, що зміст використовуваних засобів, форм і методів фізичного виховання майбутніх учителів початкових класів не відповідає їх майбутній фізкультурній діяльності в школі. У той же час запити практики підготовки студентів факультету початкового навчання вимагають модернізації навчального процесу шляхом забезпечення високої якості його організації.

У системі вищої фізкультурної освіти (як загальної, так і спеціальної)

повинні враховуватися вимоги, пропоновані професією до фізичної культури особистості, і знаходити своє відображення в змісті професійної підготовки майбутнього вчителя у вигляді системи знань, методичних і рухових умінь та навичок, психофізичних якостей, необхідних для успішної післядипломної педагогічної діяльності. Це повинен бути процес навчання, що збагачує індивідуальний фонд професійно-корисних рухових умінь і навичок, виховання рухових якостей, від яких прямо або опосередковано залежить ефективність професійної діяльності [6].

Проблемі вдосконалення системи підготовки студентів з фізичного виховання останнім часом присвячено значну кількість наукових робіт (Г. Арзютов, Е. Вільчковський, Л. Волков, А. Лапутін, Г. Максименко, М. Носко, В. Платонов, Ю. Похолоенчук, Б. Шиян та ін.), однак, на жаль, недостатніми є дослідження, що обґрунтовують необхідність здійснення цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів першого ступеня освіти у сфері фізичної культури з урахуванням їх майбутньої трудової діяльності [5].

Мета дослідження – проаналізувати стан і перспективи організації фізичного виховання студентів факультетів початкового навчання у процесі підготовки до викладання фізичної культури в школі.

Виклад основного матеріалу. Організація навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту у вищих навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форм власності базується на Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», Національній доктрині розвитку освіти, затвердженій Указом Президента України від 17.04.2002 № 347, Положенні про державний вищий навчальний заклад, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.96 № 1074 (зі змінами), Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затвердженому наказом Міністерства освіти України від 02.06.93 № 161, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 23.11.93 за № 173, інших актах України з питань освіти та фізичного виховання.

Згідно положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах визначено завдання фізичного виховання у вузі:

- формування в студентській молоді основ теоретичних знань, практичних і методичних здібностей (умінь і навичок) з фізичного та спортивного виховання, фізичної реабілітації, масового спорту як компонентів їх повноцінної, гармонійної та безпечної життєдіяльності;
- набрання студентською молоддю досвіду в застосуванні здобутих

цінностей упродовж життя в особистій, навчальній, професійній діяльності в побуті й у сім'ї;

– забезпечення в студентській молоді належного рівня розвитку показників їх функціональних і морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності;

– сприяння розвитку професійних, світоглядних і громадянських якостей студентів;

– підготовка та участь студентів у різноманітних спортивних заходах.

Ефективність занять з фізичного виховання у вищому навчальному закладі значною мірою залежить від змісту програми, за якою вони здійснюються. Згідно з «Державними вимогами до навчальних програм з фізичного виховання в системі освіти», затвердженими наказом Міністерства освіти України від 25.05.98 р. № 188 «Про нормативні документи з фізичного виховання», вищі заклади освіти на підставі навчального плану та базової навчальної програми з фізичного виховання розробляють свої робочі навчальні програми з фізичного виховання. Вони конкретизують і доповнюють зміст базової фізкультурної освіти, враховуючі регіональні, етнографічні, економічні й екологічні особливості, місцеві народні традиції, географічні умови, фізкультурні та спортивні інтереси студентів, специфіку кадрового й матеріально-технічного забезпечення та вимоги стандартів вищої освіти відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик профілю підготовки фахівців певного рівня («бакалавр», «спеціаліст», «магістр») [3].

За твердженням фахівців, в основу успішного функціонування системи фізкультурно-педагогічної спрямованості в роботі зі студентами повинні бути покладені такі умови:

– діяльнісний підхід, максимально враховує в процесі навчання студентів умови їхньої майбутньої роботи, включення студентів до різних видів фізкультурно-спортивної та педагогічної діяльності;

– цілісний підхід, що забезпечує єдність і взаємозв'язок навчальної, самостійної та позанавчальної фізкультурно-спортивної діяльності

– диференційований підхід, що передбачає облік індивідуально-типологічних відмінностей у загальному та спеціальному розвитку студентів у галузі фізичної культури;

– направлення фізкультурно-спортивної діяльності студентів програмно-цільової та педагогічної спрямованості на формування фізичної культури особистості педагога та готовності до роботи з фізичного виховання зі школярами [1].

Л. Лубишева і В. Косіхін (1997 р.) справедливо підкреслюють, що далеко не всі майбутні вчителі початкових класів бажають займатися

фізичним вихованням дітей через власні слабкі індивідуальні інтереси та здібності, незадовільний стан здоров'я, рухову й теоретичну підготовленість тощо. Тому інтенсифікувати процес педагогічної підготовки, залучаючи всіх студентів до проблем фізичного виховання школярів, авторам здається неправомірним. Тим часом екстенсивні підходи, що домінували в радянській системі фізичного виховання, уже довели свою неспроможність, оскільки відомо, що ефективність навчального процесу багато в чому визначається свідомим вибором студентами навчальних дисциплін. Автори пропонують організовувати у вищих навчальних закладах цілеспрямовану підготовку студентів педагогічних спеціальностей до фізичного виховання школярів у межах спецкурсу за вибором. Тільки студенти, які бажають отримати додаткову спеціальність і мають схильність до організації позанавчальної фізкультурної діяльності учнів, будуть з інтересом освоювати цей спецкурс. Можливі й інші варіанти його використання з урахуванням умов конкретного педагогічного вузу.

Слід підкреслити, що неодмінною умовою підвищення якісного рівня професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей до занять фізичної культури повинна бути опора на зміст програми з фізичного виховання для вузу, і фізичної культури для загальноосвітньої школи, що допоможе їм у комплексному вирішенні освітніх і методичних завдань, формуванні власного позитивного ставлення до фізичної культури в себе й у своїх майбутніх вихованців [1].

У цьому зв'язку аналіз типової навчальної програми з фізичного виховання для вузів показує, що вона в основному орієнтована на оволодіння студентами за час навчання технікою таких видів спорту, як гімнастика, спортивні ігри, легка атлетика, лижна підготовка, плавання, мета якої – сформувати в студентів рухові вміння й навички з цих видів спорту. Перевагою типової програми є те, що кафедри фізичного виховання мають можливість на її підставі розробляти навчальні програми з фізичного виховання з урахуванням наявної матеріальної бази, кадрового потенціалу та спортивної спрямованості навчального закладу. Навчальні програми повинні відображати специфіку профілю вузу, спеціальності, власних науково-методичних переваг і професійного досвіду професорсько-викладацького складу.

Рухова підготовка майбутнього вчителя початкових класів не може дублювати рухову підготовку студентів інших факультетів. Адже майбутні вчителі початкових класів (як і майбутні вчителі фізичної культури в середній загальноосвітній школі) повинні вміти «звертати» засоби й методи фізичної культури не тільки «на себе», а й на всебічно руховий розвиток учнів.

Однак, розглянута навчальна програма не містить методичних рекомендацій з теоретико-методичних основ формування знань, рухових умінь і навичок у фізичному вихованні учнів загальноосвітніх шкіл і щодо їх реалізації в майбутній педагогічній діяльності. Мова йде лише про загальну, а не про спеціальну фізкультурну освіту студентів за фахом «Початкова освіта». Для вирішення цієї задачі на факультеті початкового навчання викладається предмет «Фізична культура з методикою навчання», але брак годин призводить лише до поверхневого ознайомлення з теорією та методикою фізичного виховання й не вирішує повною мірою цю проблему.

Характерною особливістю роботи вчителя початкових класів є те, що він один викладає кілька навчальних предметів, у тому числі й фізичну культуру. У цьому зв'язку має місце висока відповідальність вузу за організацію процесу фізичного виховання з професійно-педагогічною спрямованістю майбутніх учителів початкових класів. Можна констатувати, що студенти не вивчають теорію й методику викладання фізичного виховання в початковій школі в обсязі, що дозволяє їм якісно вирішувати навчальні цілі й завдання з фізичної культури. Програма з фізичного виховання не адаптована до фізичної культури в школі. Тому отримані знання, навички та вміння, отримані в процесі підготовки, не відповідають реальним вимогам до вчителя в загальноосвітніх навчальних закладах, робота в яких чітко регламентується.

Висновки. Освітня спрямованість навчання майбутніх учителів початкових класів із фізичної культури потребує суттєвого коригування з урахуванням сучасних вимог вищої школи та реальної трудової діяльності випускника. Ці недоліки можуть бути подолані тільки за умови використання наукового підходу до забезпечення процесу фізичного виховання студентів: удосконалення змісту навчального процесу, розробці ефективних методик формування в них знань з методики викладання, рухових умінь і навичок, необхідних для навчання учнів видам рухових вправ, включених до змісту програми «Фізична культура» для початкового ступеня шкільної освіти. Педагогічна спрямованість фізичного виховання

майбутніх учителів початкових класів має бути присутня в системі їх освіти як важлива складова майбутньої професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у продовженні пошуку альтернативних підходів до навчання майбутніх учителів початкових класів у процесі підготовки до викладання фізичної культури в школі. Розробці нових програм і методик з формування рухових умінь і навичок у студенток факультетів початкового навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барков В. А. Научно-методические основы лыжной подготовки будущих учителей начальных классов : монография / В. А. Барков, Ю. В. Сак. – Гродно : ГрГУ, 2011. – 143 с.
2. Веред Л. Г. Підготовка вчителя початкової школи до професійної діяльності / Л. Г. Веред. – К., 2011.
3. Кожевникова Л. Формування оптимальної структури координаційних здібностей студентів педагогічних спеціальностей / Л. Кожевникова, С. Федорчак, Г. Ванькова // Молода спортивна наука України : зб. наук. ст. – Львів, 2009. – Т. 2. – С. 60–65.
4. Кривенко А. П. Ефективність комплексного застосування вправ з різним рівнем гравітаційного навантаження у фізичному навантаженні студенток : дис. ... канд. пед. Наук : 24.00.02 / Анатолій Петрович Кривенко. – К., 2007. – 192 с.
5. Лукаш І. В. Сучасний погляд на підготовку майбутніх вчителів початкових класів до занять з фізичної культури. / С. О. Жила, І. В. Лукаш // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Випуск 112, Т. 2. – Серія: педагогічні науки, фізичне виховання та спорт. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – № 112. – С. 120–122.
6. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры: учебник для ин-тов физ. культуры / Л. П. Матвеев. – М. : Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.

РЕЗЮМЕ

Лукаш І. В. Особенности организации учебного процесса по физическому воспитанию будущих учителей начальных классов.

В статье приведены основные принципы и проблемы организации физического воспитания в высших учебных заведениях во время подготовки будущих педагогов начальных классов. Целью статьи было проанализировать состояние и перспективы организации физического воспитания студентов факультетов начальной учебы в процессе подготовки к преподаванию физической культуры в школе. Установлено, что образовательная направленность учебы будущих учителей начальных классов по физической культуре нуждается в существенной корректировке с учетом современных требований высшей школы.

Ключевые слова: начальная школа, студентки, физическое воспитание, физическая культура.

SUMMARY

Lukash I. The features of the organization of physical educational in higher education institution during the preparation of primary school teachers.

Improving the national system of higher education training of primary school teachers requires new approaches to the implementation in the educational process physical

education that actualizes the search and development of the effective ways of forming professional knowledge and skills of teaching the subject «Physical Culture».

The future teachers are implementer of government policy on the development and shaping of future generations. Preparation of the future teacher leads to professionalism and quality of work, and as a result the formation and development of the personality of the young generation. In the present state of development of the national system of teacher education the increasing requirements for teacher training are mentioned.

The aim of the article is to analyze the situation and perspectives of physical education students of primary education, in preparation for the teaching of Physical Education at school.

The analysis of scientific and methodological literature showed that the contents of the means, forms and methods of physical training of primary school teachers are not in accordance with their future athletic activities at school. At the same time the practice of preparation students of primary school require modernization of the educational process by providing a high quality organization.

The educational focus of training for primary school teachers of physical training requires a significant adjustment of the current requirements of High School and a graduate of the real work. These shortcomings can be overcome only by scientific approaches to the process of physical education students: improving the content of the educational process, the development of effective methods of forming their knowledge of teaching methods, motor skills needed for a student learning types of motor exercises included in the program content «Physical culture» for the initial degree of schooling. The teacher orientation of physical education of primary school teachers should be present in the system of education as an important component of future careers.

Key words: *primary school, students, physical education, physical education.*